

Aglaia Konrad

n City, 1992-2016. © 2016 KK / www.document-architecture.com

vormen van architectu-
rete Carrara & Samples
groeven van Carrara
brengt de rotsmassa
zelfde aandacht voor
betonarchitectuur in
en villa van Vittorio
uba Wien (2009), over
uba. In dezelfde zaal
ckbaukristalle (2016).
oer vindt haar tegen-
016) aan de overkant
die de megalieten van
neologische brokstuk-
it op de spits gedreven
Stones (2016) op het
laatst Konrad beelden
en natuurlijke rotsfor-

ch. Toch doet ze de
viteit van haar beel-
s La Scala (2016) en
0) zijn via een splits-
verdeeld, wat een een-
graaft. In de reeks
lijkaardige dubbelzinn-
al eenzelfde stedelijke
eerd is, duiken in alle
atie van de leesbaar-
het meest expliciet in
eks *Zweimal belichtet*
ad als een gelaagde,
aliteit die zich niet in
molition City (1992-
van de stad. De foto's
e bewerkingen op de
d bepalen. Diezelfde
n in de *Some City*-

entoonstelling op een
t een voorlopige con-

Ante Timmermans: OO. Wie OO van Ante Timmermans in het GEM bezoekt, doet er goed aan voorafgaand *Constant – New Babylon* in het nabijgelegen Gemeentemuseum te bekijken. Het is een bijzonder uitgebreide presentatie van het utopische project dat Constant Nieuwenhuys tussen 1956 en 1969 bezighield en dat resulteerde in een eindeloze reeks maquettes, tekeningen, schilderijen, traktaten en lezingen. Nieuw Babylon is de ideale stad, een habitat voor De Nieuwe Mens. In gestapelde structuren zou die communistisch geïnspireerde burger van de toekomst een vrij en nomadisch bestaan leiden, los van de noodzaak iets te moeten produceren of geld te verdienen, en tot echte zelfverwerkelijking komen.

Ook Timmermans is gefascineerd door stedelijke structuren, samenlevingsvormen en sociale systemen. Als kind van zijn tijd – hij is geboren in 1976, te laat om nog een modernistisch vooruitgangsgeloof aan te hangen – ziet hij ze echter meer als verwarrend dan probleemoplossend. Het blijde mensbeeld van Constant, gevat in de van Johan Huizinga geleende term 'homo ludens' (spelende mens), is bij Timmermans vervangen door 'homo nonsens'. De term keert telkens terug in zijn tekeningen, vaak voorafgegaan door het woord 'ego'. De Vlaamse kunstenaar houdt zichzelf niet buiten schot, hij weet donders goed dat hijzelf deel uitmaakt van de malle molen die hij schetst en bekritiseert.

OO bevat werk uit diverse periodes, maar mag geen retrospectief heten. Het is eerder een herschikking. In een interview beschreef Timmermans zijn werkwijze eens als 'een voortdurende wandeling met tussenstops'. In deze tentoonstelling komt dan ook veel ouder werk samen in een nieuwe constellatie. Het gaat vooral om tekeningen, veelal in zwart-wit en vaak gecombineerd in wandvullende collages. Daarnaast zijn er sculpturen te zien, waarvan sommige –

een uit draadstaal opgetrokken torentje op een ouderwetse bandrecorder bijvoorbeeld – ook weer sterk aan Constant doen denken. Timmermans' architectonische bouwsels zijn echter kaler en krakkemikkiger dan Constants complexe structuren. Het zijn complexe structuren waarin gekleurde stukjes plastic en aluminium zijn verwerkt. De utopie is tot bouwval verworden.

Het meest opmerkelijke aan OO is de inrichting. Timmermans heeft de volledige kelderverdieping van het GEM zodanig heringericht dat de ruimte bijna onherkenbaar is geworden. Met schotten die bijna tot het plafond reiken heeft hij ze verdeeld in twee gelijke delen, die op hun beurt met schotten zijn opgedeeld. Het is ongemakkelijk manoeuvreren tussen de objecten. Is het dwalen in Constants modulair geconstrueerde steden, waar routes worden bepaald door verschuivende wanden, een feest van verrassing en ontdekking, dan stelt Timmermans daar de frustratie van een schijnbare orde tegenover. Telkens beland je weer in een doodlopend straatje. Antwoorden worden niet gegeven, er worden alleen maar vragen toegevoegd. De kunstenaar brengt de gekte van het hedendaagse leven op die manier heel dichtbij.

Het spelen van Huizinga krijgt bij Timmermans een negatieve bijklank. In een tekening van een Mens-Erger-Je-Nietbord is de naam van het spel vervangen door het woord 'bureaucratie'. In het blad van een bureautje is een tiental maal het spelletje boter-kaas-en-eieren gekrast. Dat spelletje eindigt bijna altijd in een patstelling, het is zinloos tijdverdrijf, weergegeven als de geturfde dagen op de wand van een gevangeniscel.

Ante Timmermans woont en werkt afwisselend in Gent en Zürich. Beide plaatsen en hun geschiedenis klinken door in zijn werk. Zijn duidelijke hang naar surrealisme kan je gemakshalve Belgisch noemen. Maar het dadaïsme dat in 1916 in het Zwitserse Cabaret Voltaire werd gelanceerd, is ook nooit ver weg. 'Wir brauchen mehr dada', valt dan ook te lezen in een tekening.

Dat zijn niet de enige woorden in de tentoonstelling. Timmermans strooit voortdurend met zinnen, slogans, woorden en letters. Maar meer dan tekens, die zijn losgemaakt van hun betekenis, zijn het doorgaans niet. Op de wand van de constructie in de kelder van het GEM heeft de kunstenaar een tekst opgetekend. Het zou een toneelstuk zonder dialoog kunnen zijn. De tekst biedt, telkens tussen haakjes, een lange opsomming van handelingen. Ondanks de vele woorden wordt uiteindelijk niets bewerkstelligd – tot gerichte actie komt het ondanks al die handelingen uiteindelijk niet.

Edo Dijksterhuis

→ *Ante Timmermans: OO*, tot 4 september in GEM – Museum voor Actuele Kunst, Stadhouderslaan 43, 2517 HV Den Haag (070/33.811.33; gem-online.nl).

DISlike, de negende Berlin Biennale. 'Imagine the end of the contemporary', valt er op een gigantische flatscreen met reclamespotjes voor de Berlin Biennale te lezen. We staan in het toilet, een van de vele claustrofobische ruimtes die het Berlijnse instituut voor hedendaagse kunst Kunst-Werke rijk is, dat door de Amerikaanse kunstenaar Shwan Maximo tot een installatie is omgebouwd. Een pissoir dat in een pastelgroene bodem is gezonken, zitkussens op de grond, wanddecoratie, een koelkast met waterflessen: er is nog maar weinig zichtbaar van de oorspronkelijke *Berlin Mitte*-flair van het oude toilet. Heeft de zin op het beeldscherm – ook de spotjes maken deel uit van het werk en zijn door Maximo geënceneerd – betrekking op de toekomst (na het digitale tijdperk) en past hij aldus binnen het vocabulaire van het New Yorkse hipstercollectief DIS, dat de

